WYROK TRYBUNAŁU (druga izba)

z dnia 13 marca 2008 r.*

W sprawie C-446/05

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 234 WE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez tribunal de première instance de Bruxelles (Belgia) orzekający jako sąd karny, postanowieniem z dnia 7 grudnia 2005 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 14 grudnia 2005 r., w postępowaniu karnym przeciwko

Ioannisowi Doulamisowi,

przy udziale:

Union des Dentistes et Stomatologistes de Belgique (UPR),

Jeana Totolidisa,

TRYBUNAŁ (druga izba),

w składzie: C.W.A. Timmermans, prezes izby, K. Schiemann, J. Makarczyk (sprawozdawca), J.C. Bonichot i C. Toader, sędziowie,

* Język postępowania: francuski.

rzecznik generalny: Y. Bot,
sekretarz: R. Grass,

uwzględniając procedurę pisemną,

rozważywszy uwagi przedstawione:

— w imieniu I. Doulamisa przez E. Koeunego, adwokata/radcę prawnego,

— w imieniu rządu belgijskiego przez A. Hubert, działającą w charakterze pełnomocnika,

— w imieniu rządu włoskiego przez I.M. Braguglię, działającego w charakterze pełnomocnika, wspieranego przez P. Gentiliego, avvocato dello Stato,

— w imieniu Komisji Wspólnot Europejskich przez F. Arbaulta oraz przez O. Beynet i K. Mojzesowicz, działających w charakterze pełnomocników,

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 22 listopada 2007 r.,

wydaje następujący

Wyrok

1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 81 WE w związku z art. 3 ust. 1 lit. g) WE i art. 10 akapit drugi WE.

2 Wniosek ten został złożony w ramach postępowania karnego prowadzonego przeciwko I. Doulamisowi, technikowi dentystycznemu, za naruszenie, po pierwsze, przepisów dotyczących wykonywania zawodu lekarza dentysty i leczenia, a po drugie, przepisów dotyczących reklamy w zakresie usług dentystycznych.

Ramy prawne

3 Artykuł 3 ustawy z dnia 15 kwietnia 1958 r. dotyczącej reklamy w zakresie usług dentystycznych (*Moniteur belge* z dnia 5 maja 1958 r., s. 3542, zwanej dalej „ustawą z dnia 15 kwietnia 1958 r.") przewiduje kary za czyny naruszające art. 1 tej ustawy, który brzmi następująco:

„Żadna osoba nie może uprawiać jakiejkolwiek reklamy, bezpośredniej lub pośredniej, w celu leczenia lub poddania leczeniu przez osobę posiadającą kwalifikacje lub ich nieposiadającą, w Belgii lub za granicą, schorzeń, uszkodzeń lub wad jamy ustnej i zębów, w szczególności za pomocą wystaw, szyldów, napisów lub tablic mogących wprowadzić w błąd co do zgodności z prawem ogłaszanej działalności, za pomocą prospektów, okólników, broszur i ulotek, poprzez prasę, stacje nadawcze i kino, poprzez obietnicę lub udzielenie korzyści jakiegokolwiek rodzaju, jak na przykład upustów, darmowego przewozu pacjentów, lub za pomocą naganiaczy klientów czy domokrążców.

Nie stanowi reklamy określonej w niniejszym artykule informowanie przez kliniki i polikliniki, działające na zasadzie towarzystw wzajemnej pomocy, swoich członków o dniach i godzinach przyjęć, nazwiskach prowadzących je osób i dotyczących ich zmianach".

Postępowanie przed sądem krajowym i pytanie prejudycjalne

4 Z postanowienia odsyłającego wynika, że I. Doulamis jest ścigany między innymi za reklamowanie w książce telefonicznej Laboratorium dentystycznego Jean DOULAMIS i Kliniki dentystycznej Jean DOULAMIS, która to reklama jest zabroniona ustawą z dnia 15 kwietnia 1958 r. Ogłoszenia zostały opublikowane, jedno na stronach poświęconych laboratoriom dentystycznym, a drugie na stronach poświęconych klinikom dentystycznym. Ogłoszenia te zawierały obiektywne informacje, takie jak rodzaj oferowanych usług, adres, numer telefonu i godziny przyjęć obu placówek.

5 Przed sądem krajowym I. Doulamis podnosił, że reklama jest niezbędnym narzędziem wolnej konkurencji gospodarczej. I tak, przywoławszy art. 10 WE w związku z art. 81 WE, powołał się na wyrok z dnia 21 września 1988 r. w sprawie 267/86 Van Eycke, Rec. s. 4769, twierdząc, że z uwagi na ciążący na państwach członkowskich obowiązek nieprzyjmowania oraz nieutrzymywania w mocy przepisów, które mogłyby pozbawiać skuteczności reguły konkurencji stosujące się do przedsiębiorstw, ściganie, któremu podlega w odniesieniu do reklamy w zakresie usług dentystycznych, jest bezzasadne.

6 W tym względzie I. Doulamis utrzymywał, że ze względu na prowadzoną w niej działalność, klinika dentystyczna, której jest właścicielem, spełnia warunki pojęcia „przedsiębiorstwo" w rozumieniu art. 81 WE, który ma zastosowanie do przedstawicieli wolnych zawodów. Sąd krajowy skłania się ku uznaniu, że oskarżony działał w ramach wykonywania wolnego zawodu oraz jako prowadzący i właściciel kliniki dentystycznej.

7 Sąd ten zauważa, iż wydaje się, że art. 3 ust. 1 lit. g) WE w związku z art. 10 akapit drugi WE i art. 81 WE oznacza, że państwu członkowskiemu nie wolno jest przyjmować lub utrzymywać w mocy przepisów, które mogłyby naruszyć skuteczność reguł konkurencji, mających zastosowanie do przedsiębiorstw.

8 W tym względzie stwierdza on, iż nie jest wykluczone, że przepisy ustawy z dnia 15 kwietnia 1958 r. mogą zagrażać wolności handlu między państwami członkowskimi, ponieważ mogą mieć szkodliwy wpływ na realizację celów ustanowienia jednolitego rynku między tymi państwami.

9 Zdaniem sądu krajowego, odwołującego się w tym względzie do pkt 89 opinii rzecznika generalnego Jacobsa w sprawach połączonych od C-180/98 do C-184/98 Pavlov i in., Rec. s. I-6451, w których wydano wyrok w dniu 12 września 2000 r., ze względu na niejednorodny charakter wolnych zawodów i na cechy rynków, na których ich przedstawiciele prowadzą swoją działalność, niezbędne wydaje się przeprowadzenie oddzielnej dla każdego przypadku oceny, czy dane ograniczenie swobody działalności faktycznie powoduje, na danym rynku, ograniczenie konkurencji w rozumieniu art. 81 WE, w razie potrzeby z uwzględnieniem innych postanowień traktatu WE, takich jak art. 152 WE i 153 WE, dotyczących ochrony, odpowiednio, zdrowia publicznego i konsumentów.

10 Wreszcie sąd krajowy zwraca uwagę, że ze sprawozdania Komisji Wspólnot Europejskich z dnia 9 lutego 2004 r. na temat konkurencji w sektorze wolnych zawodów [COM(2004) 83 wersja ostateczna] wynika, że ograniczenia w zakresie reklamy w ramach tych zawodów stanowią naruszenie wolnej konkurencji.

11 W tej sytuacji tribunal de première instance de Bruxelles postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującym pytaniem prejudycjalnym:

„Czy art. 81 WE w związku z art. 3 [ust.] 1 lit. g) WE i art. 10 akapit drugi WE [należy interpretować] w ten sposób, że [nie dopuszcza on], by ustawa krajowa, w niniejszym przypadku [ustawa z 1958 r.], zakazywała (komukolwiek oraz) podmiotom świadczącym usługi dentystyczne w ramach wolnego zawodu lub gabinetu dentystycznego uprawiania jakiejkolwiek reklamy, bezpośredniej lub pośredniej, w zakresie usług dentystycznych?”.

W przedmiocie pytania prejudycjalnego

W przedmiocie dopuszczalności

12 Rządy belgijski i włoski wyrażają wątpliwości co do dopuszczalności niniejszego wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym.

13 W tym względzie należy przypomnieć, iż zgodnie z utrwalonym orzecznictwem w ramach współpracy pomiędzy Trybunałem a sądami krajowymi ustanowionej na mocy art. 234 WE do sądu krajowego, przed którym zawisł spór i na którym spoczywa odpowiedzialność za przyszły wyrok, należy, przy uwzględnieniu okoliczności konkretnej sprawy, zarówno ocena, czy dla wydania wyroku jest niezbędne uzyskanie orzeczenia prejudycjalnego, jak i ocena znaczenia pytań, z którymi zwraca się do Trybunału. W konsekwencji jeśli postawione pytania dotyczą wykładni prawa wspólnotowego, Trybunał jest, co do zasady, zobowiązany do wydania orzeczenia (zob. wyroki z dnia 13 marca 2001 r. w sprawie C-379/98 PreussenElektra, Rec. s. I-2099, pkt 38 i z dnia 19 lutego 2002 r. w sprawie C-35/99 Arduino, Rec. s. I-1529, pkt 24).

14 Jednakże w szczególnych okolicznościach, w celu zweryfikowania swojej własnej właściwości, do Trybunału należy zbadanie warunków, w jakich sąd krajowy kieruje do niego wniosek. Odmowa udzielenia odpowiedzi na pytanie prejudycjalne postawione przez sąd krajowy jest możliwa, jedynie gdy wnioskowana wykładnia prawa wspólnotowego w sposób oczywisty nie ma żadnego związku ze stanem faktycznym lub przedmiotem sporu przed sądem krajowym, gdy problem ma charakter hipotetyczny lub gdy Trybunał nie posiada wystarczającej wiedzy na temat okoliczności faktycznych i prawnych, aby odpowiedzieć na postawione mu pytania w użyteczny sposób (zob. w szczególności ww. wyrok w sprawie Arduino, pkt 25 i wyrok z dnia 21 lutego 2008 r. w sprawie C-425/06 Part Service, Zb.Orz. s. I-897, pkt 34).

15 Jednak w niniejszej sprawie nie jest spełniony żaden z powyższych warunków.

16 Należy bowiem stwierdzić, że postanowienie odsyłające określa stan faktyczny i krajowe ramy prawne, w które wpisuje się zadane pytanie. Ponadto sąd krajowy podaje dokładne powody, które sprawiają, że zastanawia się on nad wykładnią prawa wspólnotowego i uważa za niezbędne zwrócenie się z pytaniem prejudycjalnym do Trybunału.

17 W związku z tym należy stwierdzić, że wniosek tribunal de première instance de Bruxelles o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym jest dopuszczalny.

Co do istoty sprawy

18 Za pomocą swego pytania sąd krajowy pragnie się w istocie dowiedzieć, czy art. 81 WE w związku z art. 3 ust. 1 lit. g) WE i art. 10 akapit drugi WE stoi na przeszkodzie takim przepisom krajowym jak ustawa z dnia 15 kwietnia 1958 r., które zakazują podmiotom świadczącym usługi dentystyczne w ramach wolnego zawodu lub gabinetu dentystycznego uprawiania jakiejkolwiek reklamy w zakresie usług dentystycznych, ponieważ taki zakaz mógłby stanowić naruszenie wolnej konkurencji.

19 Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem, choć wprawdzie art. 81 WE i 82 WE dotyczą wyłącznie zachowania przedsiębiorstw i nie dotyczą przepisów ustawowych lub wykonawczych pochodzących od państw członkowskich, niemniej jednak artykuły te w związku z art. 10 WE, który ustanawia obowiązek współpracy, nakładają na państwa członkowskie obowiązek nieprzyjmowania oraz nieutrzymywania w mocy przepisów, również o charakterze ustawowym i wykonawczym, które mogłyby pozbawiać skuteczności reguły konkurencji stosujące się do przedsiębiorstw (zob. wyrok z dnia 5 grudnia 2006 r. w sprawach połączonych C-94/04 i C-202/04 Cipolla i in., Zb.Orz. s. I-11421, pkt 46).

20 Trybunał orzekł, że naruszenie art. 10 WE i 81 WE ma miejsce wówczas, gdy państwo członkowskie czy to narzuca lub faworyzuje zawieranie porozumień sprzecznych z art. 81 WE, lub wzmacnia skutki tych porozumień, czy to pozbawia swoje własne regulacje charakteru państwowego, przenosząc odpowiedzialność za podejmowanie decyzji ingerujących w sferę ekonomiczną na podmioty prywatne (ww. wyrok w sprawie Cipolla i in., pkt 47).

21 Tymczasem należy stwierdzić, że taka ustawa jak ustawa z dnia 15 kwietnia 1958 r., zakazując podmiotom świadczącym usługi dentystyczne reklamy, nie zalicza się do żadnego z przypadków zastosowania art. 10 WE w związku z art. 81 WE.

22 Jak bowiem podniósł rzecznik generalny w pkt 71 opinii, w sprawie toczącej się przed sądem krajowym nie ma żadnych dowodów na to, że ustawa z dnia 15 kwietnia 1958 r. faworyzuje, wzmacnia lub kodyfikuje porozumienie lub decyzję przedsiębiorstw. Z postanowienia odsyłającego nie wynika również, by omawiany przepis prawa był pozbawiony charakteru państwowego, w taki sposób, że zainteresowane państwo członkowskie przeniosło odpowiedzialność za podejmowanie decyzji ingerujących w sferę ekonomiczną na podmioty prywatne.

23 Wreszcie, nawet jeżeli I. Doulamisa można by, jako właściciela kliniki dentystycznej, zakwalifikować jako „przedsiębiorstwo" w rozumieniu art. 81 WE, zgodnie z wykładnią Trybunału (zob. podobnie wyrok z dnia 23 kwietnia 1991 r. w sprawie C-41/90 Höfner i Elser, Rec. s. I-1979, pkt 21), to z postanowienia odsyłającego nie wynika, by niniejsza sprawa dotyczyła jakiegokolwiek porozumienia między przedsiębiorstwami, decyzji związku przedsiębiorstw lub praktyki uzgodnionej, mogących wpływać na handel między państwami członkowskimi i których celem lub skutkiem jest zapobieżenie, ograniczenie lub zakłócenie konkurencji wewnątrz wspólnego rynku.

24 W związku z tym na zadane pytanie należy odpowiedzieć w ten sposób, że art. 81 WE w związku z art. 3 ust. 1 lit. g) WE i art. 10 akapit drugi WE nie stoi na przeszkodzie

takim krajowym przepisom jak ustawa z dnia 15 kwietnia 1958 r., zakazującym komukolwiek oraz podmiotom świadczącym usługi dentystyczne w ramach wolnego zawodu lub gabinetu dentystycznego uprawiania jakiejkolwiek reklamy w zakresie usług dentystycznych.

W przedmiocie kosztów

25 Dla stron postępowania przed sądem krajowym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed tym sądem; do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż poniesione przez strony postępowania przed sądem krajowym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (druga izba) orzeka, co następuje:

Artykuł 81 WE w związku z art. 3 ust. 1 lit. g) WE i art. 10 akapit drugi WE nie stoi na przeszkodzie takim krajowym przepisom jak ustawa z dnia 15 kwietnia 1958 r. dotycząca reklamy w zakresie usług dentystycznych, zakazującym komukolwiek oraz podmiotom świadczącym usługi dentystyczne w ramach wolnego zawodu lub gabinetu dentystycznego uprawiania jakiejkolwiek reklamy w zakresie usług dentystycznych.

Podpisy